

RIIGIKOHUS
*****

ÕIGUSTEABE OSAKOND

**Riigikohtu praktika tsiviilasjades
september – detsember 2016**

Aktuaalse praktika ülevaade

Maris Vutt
peaspetsialist

Tartu
2017

Sisukord

1. Statistiline ülevaade	3
2. Aktuaalse praktika ülevaade	4
2.1. Materiaalõigus	4
Pakettreisilepingu rikkumisest tuleneva kahju hüvitamine ja reisipakkuja teavitamiskohustus (3-2-1-75-16).....	4
Maagaasi võrguteenuse osutaja ja müüja kohustused (3-2-1-16-16).....	5
Korteriühistu üldkoosoleku pidamine (3-2-1-89-16).....	6
Käsundisaaja kaitsekohustus veekeskuses turvalisuse tagamisel (3-2-1-127-16)	6
Ühisvara jagamine, kui üks abikaasa on pankrotis (3-2-1-88-16)	7
2.2. Menetlusõigus	8
Menetluskulude hüvitamine hagita menetluses (3-2-1-86-16)	8
Osaniku õiguste teostamine osaniku pankroti korral (3-2-1-65-16).....	9
Võlgadest vabastamise otsustamine pankrotimenetluses (3-2-1-31-16).....	9
Kohtutäituri läbiotsimisõigus täitemenetluses (3-2-1-121-16)	10
Ühisomandis oleva kinnisasja käsutamise keelamine hagi tagamisel kriminaalmenetluses (3-2-1-62-16).....	11
Maa- ja halduskohtu pädevuse piiritlemine (3-2-4-1-16)	12
Riigilõivu osaliselt tasumata jätmise tagajärjed (3-2-1-67-16).....	12

1. Statistiline ülevaade¹

01.09.2016 – 31.12.2016 saabus tsiviilasjades Riigikohtusse 389 menetlustaotlust. Neist 171 olid kassatsioonkaebused, 192 määruskaebused ja 7 teistmistaotlused. Riigikohtu tsiviilkolleegium vaatas nimetatud perioodil läbi 432 menetlustaotlust, millest 208 olid kassatsioonkaebused, 213 määruskaebused ja 3 teistmistaotlused. Menetlusloa sai 73 taotlust, s.o. 19% pöördumistest.

01.09.2016 – 31.12.2016 tegi Riigikohtu tsiviilkolleegium põhistatud lahendeid 70 tsiviilasjas, sealhulgas kolleegiumi kogu koosseisu poolt 10 tsiviilasjas ja erikogu poolt ühes tsiviilasjas.

Kassatsiooni korras edasikaevatud kohtulahend jäeti muutmata 12 korral. Kohtulahend tühistati ning asjas tehti uus lahend 5 korral. Kohtulahend tühistati ja asi saadeti läbivaatamiseks ringkonnakohtule 30 korral. Kohtulahend tühistati ja asi saadeti läbivaatamiseks esimese astme kohtule 7 korral. Ringkonnakohtu lahend tühistati ja jõustati esimese astme kohtu lahend ühel korral. Kohtulahendit muudeti 6 korral. Menetlus lõpetati 2 asjas. Läbi jäeti vaatamata 2 avaldust.

Teemadest oli enim esindatud võlaõigus (47%). Järgnesid perekonnaõigus (13%), pankrotimenetlus (11%), asjaõigus (8%), tagamise ja täitmisega seotud toimingud (8%), menetluskulud (3%), äri- ja ühinguõigus (3%), tööõigus (3%), saneerimismenetlus (3%) ja elamuõigus (1%).

Järgnevalt antakse ülevaade Riigikohtu tsiviilkolleegiumi poolt septembrist kuni detsembrini tehtud lahenditest, milles Riigikohus on andnud olulisemaid uudseid seisukohti õigusaktide tõlgendamisel. Seejuures tuleb silmas pidada, et Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti vaid kohtulahendis. Käesolevas ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu poolt lahendites väljendatud seisukohtadega.

---

¹ Statistilised andmed kajastavad ülevaate koostamise ajal andmebaasist nähtuvat hetkeseisu.

2. Aktuaalse praktika ülevaade

2.1. Materiaalõigus

Pakettreisilepingu rikkumisest tuleneva kahju hüvitamine ja reisipakkuja teavitamiskohustus (3-2-1-75-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-75-16² käsitleti tarbijate seas väga tähtsaid pakettreisilepingust tulenevaid õiguslikke probleeme, mis on aktuaalsed ka praegusel ajal toimuvate sagedaste terrorirünnakute tõttu.

Asjaolude kohaselt sõlmis reisipakkuja reisijatega lepingu, kuid sel ajal, kui reisijad juba sihtkohas olid, ütles reisipakkuja lepingud ohuolukorra tõttu üles. Reisipakkuja tagas reisijatele lepingu ülesütlemisega samal päeval ohutu tagasilennu ja tagastas kasutamata jäänud majutuskulud.

Kolleegium leidis, et reisikorraldajal on kohustus teavitada reisijaid reisiga seotud riskidest, mh võimalikust ohuolukorrast sihtkohas. Selline kohustus on reisikorraldajal ka juba enne lepingu sõlmimist VÕS § 14 lg 2 esimese lause järgi, mis sätestab, et lepingueelseid läbirääkimisi pidav või muul viisil lepingu sõlmimist ettevalmistav isik peab teisele poolele teatama kõigist asjaoludest, mille vastu teisel poolel on lepingu eesmärki arvestades äratuntav oluline huvi. Teavitamiskohustuse kohustuslikkuse saab järeldada ka tarbijakaitseseaduse (TKS) § 3 p-dest 2 ja 3 ja § 4 lg-test 1 ning 2, mis reguleerivad tarbijate põhiõigusi ja tarbija õigust saada teavet. Samuti on reisikorraldajal see kohustus ka pärast lepingute sõlmimist ja seda nii enne reisi kui ka reisi ajal, mida saab järeldada VÕS § 23 lg 1 p-st 1 (lepingu olemusest ja eesmärgist tulenev kohustus) ning TKS § 3 p-dest 2 ja 3 ning § 4 lg-test 1 ja 2.

Üks olulisemaid lahendis kajastatud probleeme on see, kas ja mil määral peaks reisikorraldaja ohuolukorrast teavitama ja millisel juhul peab reisija ka iseseisvalt sellise informatsiooniga kursis olema. Kolleegium leidis, et reisikorraldaja peab teavitama reisijaid konkreetse reisiga seotud riskidest ka siis, kui neist on meedias üldiselt juttu olnud. Teavitada tuleb ka olukorras, kus nn riskantsetele reisidele pakutakse näiteks kampaania korras sooduspileteid. Lisaks on reisikorraldajal kohustus hoida end reisidega seotud ohtudest teadlikuna (vt nt TKS § 9 lg 4 p 1) ja mitte võtta reiside korraldamisega ohupiirkondadesse liigseid riske reisijate jaoks. Olenemata reisikorraldaja teavitamiskohustusest peab olema usutav, et reisijad ei oleks lepingut sõlminud. **Kui reisikorraldaja rikub teavitamiskohustust, kuid reisija oleks pidanud olema riskidest informeeritud muu allika abil, võib see olla aluseks kahjuhüvitise vähendamisele VÕS § 139 alusel.**

Lisaks on oluline märkida, et ohuolukorra ilmnemisel lepingu ülesütlemise kohta leidis kolleegium, et reisikorraldajal oli õigus VÕS § 879 lg 1 alusel leping üles öelda, sest esines vääramatu jõu situatsioon. **Turismikuurortides ootamatult suurenenud terroriohtu võib pidada vääramatu jõu asjaoluks, mistõttu reisiteenuse osutamine võib muutuda ohtlikuks ja seeläbi ka raskendatuks.**

---

² RKTK 24. oktoobri 2016 otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-75-16.

Maagaasi võrguteenuse osutaja ja müüja kohustused (3-2-1-16-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-16-16³ käsitles tsiviilkolleegium maagaasi edastamisega seonduvaid õiguslikke küsimusi. Asi anti lahendada tsiviilkolleegiumi kogu koosseisule, sest kolmeliikmelises koosseisus tekkisid põhimõttelist laadi eriarvamused maagaasi müüja ja võrguteenuse osutaja vahelise õigussuhte kvalifitseerimisel ning õigussuhtest tulenevate õiguste ja kohustuste kindlakstegemisel, samuti maagaasi müüja ja võrguteenuse osutaja vahel riskide jaotamise küsimuses.⁴

Vaidluse poolteks olid võrguteenuse pakkuja ja maagaasi lõpptarbijatele edastaja. Maagaasi edastajale kuuluva gaasivõrkude sisendmõõtepunktide näidud ei kattunud alati edastaja võrgust väljuva maagaasi kogusega väljundmõõtepunktides, ehk edastajale oli mõnel kuul üle antud suurem kogus maagaasi kui anti üle lõpptarbijatele. Vaidlus oli selles, kes vastutab maagaasi koguste mõõtmise eest ja millest tekkisid erinevused mõõtepunktide vahel. Lisaks eelnevale oli vaidlus selle üle, millisel alusel kvalifitseerida pooltevaheline õigussuhe.

Pooltevahelise õigussuhte kvalifitseerimise kohta leidis kolleegium, et kui maagaasi lõpptarbijatele edastaja on sõlminud lõpptarbijatega müügilepingud ja võrguteenuse pakkuja võrgulepinguid, kuid omavahelist lepingut lõpptarbijate gaasiga varustamise kohta sõlmitud ei ole, **ei saa pooltevahelist õigussuhet pidada müügilepinguks VÕS § 208 mõttes, sest poolte tahe ei ole see, et võrguteenuse pakkuja omandaks mingis osas maagaasi ja kohustuks selle eest edastajale maksma.** Kuna lepingu olemasolu maagaasi edastaja ja võrguteenuse pakkuja vahel ei ole seaduse järgi maagaasi müügi ja vahendamise eelduseks, on edastaja ja võrguteenuse pakkuja vahel seadusest tulenev võlasuhe VÕS § 3 p 6 mõttes.

Kuivõrd poolte vahel oli seadusest tulenev võlasuhe, tulenesid poolte kohustused maagaasiseadusest. Maagaasi lõpptarbijale edastaja vastutab maagaasi koguste mõõtmise eest MGS § 22 lg 2 alusel, mis sätestab, et võrguettevõtja vastutab tema omandis või valduses oleva võrgu toimimise ja korrasoleku eest. Samas leidis kolleegium, et **vaatamata sellele, et on tuvastatud, et sisend- ja väljundmõõtepunktide andmed ei ole objektiivselt võrreldavad, ei saa seda puudust edastajale ette heita, sest tegemist on valdkonna õigusliku regulatsiooni eripärast tuleneva puudusega.** Kuna edastaja mõõdab lõpptarbijatele edastatavat maagaasi kogust kooskõlas seadusega (MGS § 22 lg-d 1 ja 3, § 24 lg-d 1-3) ning pooled ei ole kokku leppinud, milliste parameetrite juures mõõdetakse lõpptarbijatele müüdava maagaasi koguseid, ei saa võrguteenuse pakkuja nõuda edastajalt hüvitist seetõttu, et lõpptarbijatele müüdava maagaasi summeeritud kogus alati ei kattu ning on tarbijate mõõturite järgi vahel väiksem kui edastaja võrku siseneva maagaasi kogus võrguteenuse pakkuja mõõturi järgi.

Lahendile kirjutas eriarvamuse riigikohtunik Tambet Tampuu, kes leidis, et edastaja rikkus MGS § 24 lg-s 1 sätestatud võrgust tarbitud gaasikoguste mõõtmise kohustust, mis võis põhjustada võrguteenuse pakkujale VÕS § 100, § 101 lg 1 p 3, § 103, § 115 ja § 127 lg 2 alusel hüvitatava varalise kahju. Kahju tuleneb sellest, et tal puudus alus nõuda lõpptarbijatelt kogusummana raha nii suurte gaasikoguste eest, mida ta võrguteenuse pakkuja võrgu kaudu lasi lõpptarbijatele edastada. Lisaks on eriarvamuses märgitud, et juhul kui edastajal ei ole

³ RKTK 12. oktoobri 2016 otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-16-16.

⁴ RKTK 27. mai 2016 kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-16-16.

võimalik täpsemad mõõteseadmeid kasutada, peab ta kasutama tavaliste gaasiarvestitega leitud andmete teisendamiseks leppenäitajatega võrreldavateks andmeteks matemaatilisi korrigeerimisvalemeid. Sellise valemi kohaldamist on käsitletud tsiviilkolleegium otsuses nr 3-2-1-12-14, p-des 17-25, 42-44^{5,6}.

Korteriühistu üldkoosoleku pidamine (3-2-1-89-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-89-16⁷ selgitas tsiviilkolleegium, kas korteriühistu vormis tegutsev ühiseks majandamiseks moodustatud juriidiline isik võib oma üldkoosoleku pidada eri liikmete jaoks erineval ajal koridoride kaupa, kui selle näeb ette ühistu põhikiri.

Asjaolude kohaselt oli ühistu teinud kandeavalduse, millega palus kanda mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse muudatuse juhatuse liikmete koosseisu kohta. Üldkoosolek, kus vastav otsus tehti, oli aga peetud põhikirjale tuginedes eri liikmete jaoks erineval ajal. Selline kord oli põhikirjaga kehtestatud sellepärast, et ühistu liikmete arv oli suur ja seetõttu oli keeruline pidada koosolekut kõigi liikmetega samal ajal samas kohas. Kandeavaldus jäeti rahuldamata, sest üldkoosolekut ei või seaduse järgi pidada ositi.

Tsiviilkolleegium jõudis järeldusele, et põhikirjas ei ole võimalik sellist üldkoosoleku pidamise korda ette näha. Mittetulundusühingute seaduse (MTÜS) alusel on võimalik otsuseid vastu võtta üldkoosolekul (MTÜS §-d 18-21, § 22 lg-d 1, 11 ja 4) või kirjalikult (MTÜS § 22 lg 3). **Üldkoosolekul otsuse vastu võtmine tähendab seda, et koosolek peab toimuma samal ajal kõigi ühingu liikmete jaoks. See ei tähenda aga, et kõik liikmed peaksid olema samal ajal samas kohas, vaid koosolek peab olema ajaliselt ja ruumiliselt ligipääsetav (nt Skype'i ühenduse abil).** Vastasel juhul ei ole tagatud üldkoosoleku peamine eesmärk, milleks on võimaldada liikmetel ühiselt teostada oma liikmeõigusi, kujundada oma seisukohti tulenevalt päevakorda pandud küsimuste ühisest arutelust teiste liikmetega, hääletada kõiki asjaolusid ja arvamusi teades kujunenud tahte kohaselt. Pidades koosolekut eri liikmetega eri ajal, ei ole mh tagatud koosolekute identsus. Samuti ei saa päevakorda pandud küsimusi hääletama asudes olla kindel, mida räägiti eelmistel osakoosolekutel või mida räägitakse järgmistel või kuidas selgitatakse teistel osakoosolekutel otsuste eelnõusid.

Lisaks selgitustele andis kolleegium juhised sellistele korteriühistutele, kellel suure liikmete arvu tõttu on raskendatud üheaegne ligipääsetavus üldkoosolekule. **Sellisel juhul on võimalik MTÜS § 25 alusel anda teatud küsimuste otsustamine üle volinike koosolekule. Oluline on seejuures, et volinike koosoleku pidamine tuleb ette näha ühistu põhikirjas.**

Käsundisaaja kaitsekohustus veekeskuses turvalisuse tagamisel (3-2-1-127-16)

Tsiviilasi nr 3-2-1-127-16⁸ puudutas väga elulist teemat. Nimelt esitas hageja nõude saamata jäänud tulu ja mittevaralise kahju hüvitamiseks, sest ta oli külastanud veekeskust ning libedal

⁵ RKTk 7. aprilli 2014 otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-12-14.

⁶ Riigikohtunik Tambet Tampuu eriarvamus tsiviilasjas nr 3-2-1-16-16.

⁷ RKTk 18. oktoobri otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-89-16.

põrandal kukkunud, mille tulemusena sai ta ajupõrutuse ja lahtise haava pea piirkonda. Tervisekahjustuse tõttu oli hageja ajutiselt töövõimetu ja tema sissetulek langes, samuti ei saanud ta tegeleda talle meeldivate vabaajategevustega.

Kolleegium leidis, et pooltevaheline õigussuhe tuleb kvalifitseerida käsunduslepinguna, sest hageja tasus võimaluse eest kasutada veekeskust. **Kuna veekeskusesse sisenemine pärast pääsme ostmist ei tähenda, et teenus oleks vastu võetud, ei saa nõuetekohase täitmise hindamisel lähtuda VÕS § 76 lg-st 4**, mis sätestab, et kui võlausaldaja on talle kohustuse täitmisena pakutu vastu võtnud, siis eeldatakse, et täitmine oli täielik, täitmisena pakutu oli võlgneta ja kohustus täideti kohaselt. Veekeskusel on tulenevalt VÕS § 620 lg-test 1 ja 2 hoolduskohustus, mis tähendab mh seda, et veekeskus peab tegema kõik endast oleneva küllastajate huvides parima võimaliku tulemuse saavutamiseks ja käsundiandjal kahju tekkimise ärahoidmiseks. VÕS § 620 lg 2 esimesest lausest tuleneb käsunduslepingu olemust ja sisu arvestades koosmõjus VÕS § 2 lg-ga 2 veekeskusele kaitsekohustus, mille kohaselt võib iga veekeskuse küllastaja eeldada, et teenuse pakkuja hoiab ära teenuse kasutajale kahju tekkimise ja teda teavitatakse veekeskuses valitsevatest ohtudest.

Lisaks seadusele tuleb veekeskuse hoolduskohustuse sisustamisel lähtuda ka Vabariigi Valitsuse 15. märtsi 2007. a määrusest nr 80 „Tervisekaitse nõuded ujulatele, basseinidele ja veekeskustele”, mille § 3 lg 4 kohaselt ei tohi põrandad, kus käiakse jalatsiteta või jalatsitega ning mis on kokkupuutes veega või millele satub vett ja muid vedelikke, olla libedad. Sama määruse § 3 lg 5 sätestab, et kui põrand ei vasta eelnimetatud tingimustele, siis tuleb võtta kasutusele tervisekaitse seisukohalt lisameetmed. **Seega ei piirdu eelnimetatud sätte eesmärk üksnes standardite järgimisega, vaid seab kohustuse tagada, et põrand ei oleks libe (nt vee kuivatamise, spetsiaalsete vaipade paigutamise vms näol) ka ilma jalatsiteta käimisel. See, et põrand ei oleks libe, on veekeskuse lepinguline kohustus.** Veekeskus võib vabaneda vastutusest VÕS § 620 järgi, kui ta tegi kõik mõistlikult vajaliku selleks, et põrand ei oleks libe määral, mis ohtu kujutas, või siis tagas piisavad ohutusmeetmed, et oht ei realiseeruks.

Ühisvara jagamine, kui üks abikaasa on pankrotis (3-2-1-88-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-88-16⁹ selgitas tsiviilkolleegium olukorda, kus on välja kuulutatud ühe abikaasa pankrot ja selle tagajärjel tuleb jagada abikaasade ühisvara. Asjas palus pankrotihaldur müüa enampakkumisel abikaasade ühisomandisse kuuluv kinnistu ja ühe alternatiivina palus jätta kinnistust kummagi abikaasa kaasomandisse 1/2 kinnisasja mõttelist osa.

Kolleegium leidis, et seadus võimaldab jätta asja kaasomandisse ega nõua, et kaasomandis oleva asja jagamisel peab kaasomand igal juhul lõppema. Üheks keskseks sätteks oli seejuures PKS § 37 lg 3, mis sätestab, et ühisvara jagatakse abikaasade vahel kaasomandi lõpetamise sätete kohaselt võrdsetes osades, kui ei ole kokku lepitud teisiti. Asja lahendamise seisukohast oli oluline ka AÕS § 77 lg 2, mis sätestab, et kui kaasomanikud ei saavuta kokkulepet kaasomandis oleva asja jagamise viisi suhtes, otsustab kohus hageja nõudel kas jagada asi

---

⁸ RKTk 15. detsembri 2016 otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-127-16.

⁹ RKTk 18. oktoobri 2016 otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-88-16.

kaasomanike vahel reaalosades, anda asi ühele või mitmele kaasomanikule, pannes neile kohustuse maksta teistele kaasomanikele välja nende osad rahas, või müüa asi avalikul või kaasomanikevahelisel enampakkumisel ning saadud raha jagada kaasomanike vahel vastavalt nende osa suurusele. **PKS § 37 lg-s 3 ja AÕS § 77 lg-s 2 sätestatu ei tähenda, et kaasomand igal juhul lõpeb.** Ühisvara jagamise eesmärgiks on lõpetada abikaasade ühisvara režiim, seega on võimalik kinnistu pärast ühisvara jagamist abikaasade kaasomandisse jätta. Kui kohus otsustab asja abikaasade kaasomandisse jätta, peab kohus seda TsMS § 436 lg 1 ja § 442 lg 8 alusel oma otsuses põhjendama.

2.2. Menetlusõigus

Menetluskulude hüvitamine hagita menetluses (3-2-1-86-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-86-16¹⁰ selgitati õiguseelneja positsiooni menetluskulude kindlaksmääramisel ja õigusabikulude hüvitamise põhimõtteid hagita menetluses. Asja põhimenetlus toimus seoses avalikult kasutatavale teele juurdepääsu määramisega.

Üheks vaidlusaluseks küsimuseks oli see, kas isik, kes ei ole enam menetlusosaline ja kelle asemel on menetlusse astunud tema õigusjärglane, saab nõuda menetluskulude hüvitamist. Kolleegium leidis, et kui isik on osalenud menetluses ja kandnud kulusid, siis peab kohus andma tulenevalt TsMS § 176 lg-st 1 sellele isikule tähtaja menetluskulude nimekirja esitamiseks. Ainuüksi asjaolu, et kohus nimetatud tähtaega ei määra, ei võta isikult ära võimalust nõuda menetluskulude hüvitamist. **Järelikult on ka õiguseelnejal võimalik siiski nõuda menetluskulude hüvitamist, mis tekkisid ajal, mil ta oli menetlusosaline.**

Lisaks menetlusvälise isiku õiguslikule positsioonile oli vaidlus ka selle üle, kui suures ulatuses peaksid hagita menetluses kuuluma hüvitamisele menetluskulud. Kolleegium on ka oma varasemas lahendis nr 3-2-1-177-15 p-s 14 leidnud, et TsMS ei sätesta piirangut, mille kohaselt menetlusosalise õigusteadmiseks võtaksid temalt ära võimaluse kasutada menetluses osalemiseks lepingulist esindajat.¹¹ Samas ei ole TsMS § 172 lg 1 mõtte isikule prognoosimatute kulude piiramatult hüvitamiskohustuse panemine. TsMS § 172 lg 1 teine lause annab kohtule laia diskretsiooniõiguse kalduda esimeses lauses sätestatud üldreeglit kõrvale, kui see on asjaolusid arvestades õiglane. Kolleegium on varasemalt ka asjas nr 3-2-1-18-11 p-s 19 leidnud, et hagita menetluses puudub üldjuhul vajadus kasutada menetluses professionaalset õigusabi ja selle kasutamise korral ei saa menetlusosalisel olla üldjuhul õigustatud ootust, et õigusabikulud piiramatult mõnelt teiselt menetlusosaliselt välja mõistetakse.¹² Kolleegium jäi ka käesolevas asjas samale seisukohale, kuid leidis lisaks, et **menetluskulude vajalikkuse ja põhjendatuse hindamisel tuleb arvestada hagita asjade menetluste erinevat iseloomu.** Avalikult kasutatavale teele juurdepääsu asjades võib poolte vahel tekkida sisuline vaidlusmenetlus, kuid kui sisulist vaidlust ei ole, tuleb seda menetluskulude suuruse ja põhjendatuse hindamisel arvesse võtta. Avalikult kasutatavale teele juurdepääsu asju iseloomustab ka suur menetlusse kaasatud isikute hulk. **Kui tegemist**

¹⁰ RKTk 19. oktoobri 2016 otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-86-16.

¹¹ RKTk 10. veebruari 2016 määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-177-15, p 14.

¹² RKTk 31. mai 2011 otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-18-11, p 19.

on sama külgneva kinnisasja omanikega, kellel on menetluses ühine huvi, ei ole enamasti põhjendatud menetluskulude hüvitamine suuremas ulatuses kui ühe esindaja kulude katteks.

Osaniku õiguste teostamine osaniku pankroti korral (3-2-1-65-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-65-16¹³ oli vaidluse kese selles, kes peaks teostama osanikuõigusi olukorras, kus välja on kuulutatud osaniku kui füüsilise isiku pankrot. Samas küsimuses tekkinud arvamuste lahknemise tõttu anti asi lahendamiseks tsiviilkolleegiumi kogu koosseisule.¹⁴

Kolleegium leidis, et seadus ei sätesta, milles seisneb pankrotivara valitsemine juhul, kui pankrotivaraks on pankrotivõlgnikule kuuluv äriühingu osa ja milliseid toiminguid võib pankrotihaldur äriühingu osaluse kui pankrotivara valitsemisel teha. Samuti ei täpsusta seadus, mida kujutab endast pankrotivaraks oleva osaühingu osa säilitamine ja milliseid toiminguid oleks pankrotihaldur osaühingu osa säilitamiseks õigustatud tegema. Kuna PankrS § 2 esimese lause järgi on pankrotimenetluse eesmärgiks nõuete rahuldamine võlgniku vara võõrandamise kaudu, on halduril eelkõige õigus korraldada äriühingu osaluse müüki. Lisaks äriühingu osaluse müügi korraldamisele teostab pankrotihaldur pankrotivõlgniku asemel ka kõiki osanikuõigusi, mis tähendab, et muu hulgas on halduril õigus hääletada osaniku asemel osanike pädevusse kuuluvate otsuste vastuvõtmisel (ÄS § 168). Kui äriühing on pankrotivõlgniku kontrolli all, võib osa väärtus pankrotimenetluses osaniku ja tema määratud juhatuse liikmete toimingute tõttu väheneda, nii et selle müük võib pankrotimenetluses lõppastmes osutada võimatuks või tuua sisse oluliselt väiksema rahasumma, kui see esialgu võinuks tuua. Pankrotihalduril on kohustus teostada osanikuõigusi heauskselt ja arvestada äriühingu huvidega.

Võlgadest vabastamise otsustamine pankrotimenetluses (3-2-1-31-16)

Tsiviilasi nr 3-2-1-31-16¹⁵ anti lahendada tsiviilkolleegiumi kogu koosseisule, et arendada edasi kohtupraktikat seoses PankrS § 175 lg-te 2 ja 5 (võlgniku kohustustest vabastamisest keeldumine) ning § 173 lg 2 (võlgniku kohustused menetluse kestel) kohaldamisega.¹⁶ Tegemist oli vaidlusega, kus kohus lõpetas võlgniku pankrotimenetluse, algatas tema vastu võlgniku kohustustest vabastamise menetluse ning kohustas võlgnikku ennast täitma usaldusisiku kohustusi. Võlausaldaja esitas aga kohtule taotluse kohustusest vabastamise menetluse lõpetamiseks väitega, et võlgnik varjab oma tulusid. Riigikohtus vaidlustati ringkonnakohtu määrust, millega jäeti võlausaldaja avaldus rahuldamata.

Kolleegium jättis määruskaebuse rahuldamata, kuid lisas omapoolsed selgitused kohustustest vabastamise menetluse osas. PankrS § 175 lg 2 p 2 ja lg 5 osas selgitas kohus, et võlgniku

---

¹³ RKTk 20. detsembri 2016 otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-65-16.

¹⁴ RKTk 13. septembri 2016 kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-65-16.

¹⁵ RKTk 2. novembri 2016 määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-31-16.

¹⁶ RKTk 7. juuni 2016 kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-31-16.

kohustustest vabastamise menetluse saab lõpetada juhul, kui on täidetud kõik järgnevad eeldused:

- võlgnik on PankrS § 173 lg-s 2 sätestatud kohustusi rikkudes varjanud saadud tulusid ning vara või jätnud kohtu nõudel andmata teavet oma sissetulekute ja vara kohta;
- võlgnik on oma eelnimetatud kohustusi rikkunud süüliselt;
- võlgnik on kohustuse süülise rikkumisega kahjustanud võlausaldajate huve.

PankrS § 173 lg 2 kohta selgitas kolleegium, et nimeatud sätte mõttes annab võlgniku võlgadest vabastamise menetluse lõpetamiseks alust tulude ja vara varjamine. Mitte igasugune võõra raha laekumine võlgniku kontole, mida võlgnik ei ole määratlenud oma vara või tuluna, ei tähenda iseenesest, et võlgnik on oma vara või tulusid varjanud PankrS § 173 lg 2 mõttes. Selleks, et tuvastada võlgniku kohustuse rikkumine PankrS § 173 lg 2 mõttes, peab kohus tuvastama, kas võlgnik rikkus kohustusi ja kas see rikkumine oli ka süüline. **Varjamisega on tegemist juhul, kui võlgnik sai ise aru, et vaidlusalust vara või tulu tuleb kasutada võlausaldajate huvides. Kuna vara varjata saab põhimõtteliselt ainult tahtlikult, siis on varjamise puhul tegemist tahtliku kohustuse rikkumisega (VÕS § 104 lg 5).** Kui kohus tuvastab, et PankrS § 173 lg 2 mõttes on võlgnik oma tulusid ning vara varjanud, siis on ühtlasi kohus ka tuvastanud, et võlgnik on kohustusi rikkunud süüliselt PankrS § 175 lg 2 p 2 järgi.

Asjas kirjutas eriarvamuse riigikohtunik Malle Seppik, kes märkis PankrS § 173 lg 2 kohta järgmist. PankrS § 175 lg 2 p-s 2 on viidatud süülisel rikkumisele ega ole süüvormi diferentseeritud, see ei tähenda aga, nagu oleks § 173 lg-s 2 märgitud kohustusi võimalik rikkuda ükskõik mis vormis süüga. PankrS § 173 lg-s 2 on nimetatud erinevaid kohustusi, sh kohustust mitte varjata saadud tulusid ning vara. Selle kohustuse rikkumiseks on oma tulude varjamine, mida on rikkumise olemusest tulenevalt võimalik teha üksnes tahtlikult. Sõna „varjamine“ tähendab juba iseenesest millegi salajas hoidmist, mis on võimalik üksnes teadliku eesmärgipärase tegevusega. Järeldusele, et võlgniku kohustustest vabastamisest keeldumisele annavad alust eelkõige tahtlikud rikkumised, viitab ka PankrS § 177 lg-s 1 sätestatu, mille kohaselt võidakse võlgniku kohustustest vabastamise määrus tagantjärele tühistada, kui selgub, et võlgnik on menetluse kestel kohustusi tahtlikult rikkunud. Raske oleks põhjendada ühesuguse rikkumise toime pannud võlgnike erinevat kohtlemist olenevalt sellest, kas rikkumine avastatakse võlgniku kohustustest vabastamise menetluse kestel või pärast seda, kui võlgnik on kohustustest juba vabastatud. Samas ei nõustunud kohtunik sellega, nagu oleks praeguses asjas tuvastatud, et võlgnik varjas oma vara tahtlikult.¹⁷

Kohtutäituri läbiotsimisõigus täitemenetluses (3-2-1-121-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-121-16¹⁸ taotles kohtutäitur luba sisenemaks koos puudutatud isikutega ühele ettevõttele kuuluvale kinnisasja territooriumile, et kontrollida, kas arestitud vara on alles. Nimelt oli täitemenetlus alustatud hagi tagamise määru täitmiseks ja kohtutäitur oli kinnisasjal olevad ettevõttele kuuluvad tootmisreeded arestinud. Puudutatud isik esitas kohtutäiturile avalduse, milles soovis saada arestitud vara kohta teavet, kuna tal tekkis

¹⁷ Riigikohtunik Malle Seppiku eriarvamus tsiviilasjas nr 3-2-1-31-16.

¹⁸ RKTK 21. novembri 2015 määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-121-16.

kahtlus, et arestitud vallasasjad ei pruugi olla enam ettevõtte valduses. Kuna ettevõtte esitas puudutatud isikule ja kohtule vastuolulisi andmeid vara säilitamise ja väärtuse kohta ega teinud kohtutäituriga koostööd, palus kohtutäitur TMS § 28 lg 2 alusel vara kontrollimiseks kohtult luba. Maakohus rahuldab taotluse ja leidis, et vähem koormaval viisil ei ole võimalik taotletavat eesmärki saavutada. Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse põhjendusega, et hagi tagamise määrus ei ole täitedokument kohtulahendiga rahuldatud nõude täitmiseks. Ringkonnakohus leidis, et hagi tagamine on abinõu üksnes vaidluse lahendamise ajaks kehtestatud tagatis.

Kolleegium nõustus põhimõtteliselt maakohtuga, muutes määrust ainult sisenemise aja ja sisenemiseks õigustatud isikute osas. Kolleegium selgitas oma määruses, et iseenesest on ringkonnakohus asunud õigele seisukohale, et olukorras, kus kostja vara arestitakse hagi tagamise käigus, on hagi tagamise määrus pärast arestimist täidetud ja täitemenetlus tuleb lõpetada. Samuti ei saa hagejat, kelle huvides tulevikus tehtava kohtulahendi tagamiseks on vara arestitud, pidada sissenõudjaks ega kostjat võlgnikuks TMS-i mõttes. **Siiski peab hagejal, kelle kasuks on kostja vallasasjad käimasolevas kohtumenetluses hagi tagamise korras arestitud, olema õigus saada teavet selle kohta, kas arestitud vallasasjad on alles ja milline on nende seisund. Koos vara arestimisega on võimalik taotleda täiendava hagi tagamise abinõu seadmist, milleks võib olla näiteks arestitud vara mõistliku perioodilise ettenäitamise kohustuse panemine kostjale või isikule, kellele arestitud vara on hoiule antud (TMS § 72), samuti on hagejal õigus pöörduda kohtutäituri poole, kes võib analoogia alusel TMS § 28 lg-ga 2 taotleda kohtult luba siseneda kostja kinnisasjale.** Sisenemiseks õigustatud isikute osas leidis kolleegium, et põhjendatud on anda luba sisenemiseks koos kohtutäituriga puudutatud isikule ehk hagejale, kellel on omakorda õigus otsustada, kes teda selle toimingute tegemisel esindavad.

Ühisomandis oleva kinnisasja käsutamise keelamine hagi tagamisel kriminaalmenetluses (3-2-1-62-16)

Tsiviilasjas nr 3-2-1-62-16¹⁹ käsitles tsiivillkolleegiumi kogu koosseis küsimust, kuidas on võimalik lahendada kriminaalmenetluse raames tehtud hagi tagamise taotlus olukorras, kus tagamise abinõuks on keelumärke seadmine kinnisasjale, mis on abikaasade ühisomandis. Keelumärke seadmiseks on aga TMS § 14 lg-te 1 ja 2 ning § 15 järgi vajalik võlgnikuks mitteoleva ühisomaniku nõusolek. Ka PKS § 33 lg 3 järgi vastutab kumbki abikaasa oma kohustuste eest lahusvara ja pooles väärtuses ühisvaraga ning võlausaldaja võib nõuda ühisvara jagamist, kui ta tõendab, et lahusvarast kohustuste täitmiseks ei piisa.

Kolleegium leidis, et **kui käsutuskeeld tsiviilhagi tagamiseks on sellekohase määruse kohaselt seatud ainult ühe abikaasa suhtes, ei ole teine abikaasa puudutatud isik ning nõutav ei ole tema nõusolek käsutamise keelumärke kande tegemiseks.** Kuna ühisomandi korral ei ole selle osad kindlaks määratud, saavad abikaasad ühisomandisse kuuluvat kinnisasja valitseda ja käsutada vaid tervikuna ühise tahte väljendamise kaudu (PKS § 28 lg 1 ja § 29 lg 1), st käsutamiseks on vaja mõlema abikaasa nõusolekut. Seetõttu takistab ühe abikaasa kahjuks kinnistusraamatusse kantud keelumärke abikaasadel kinnisasja tervikuna

¹⁹ RKT 7. detsembri 2016 määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-62-16.

käsitamist, kuna ühel abikaasast ei ole selle käsutamise õigust. Kuid ka ilma keelumärketa ei saaks üks abikaasa kinnisasja üksinda käsutada, kuna selleks on vaja ka teise abikaasa tahteavaldust. **Ühe abikaasa tahteavalduse tegemist takistab aga tema suhtes tehtud vara arestimise määrus, mille alusel on tema õigus teha tahteavaldus ühisomandis oleva kinnisasja käsutamiseks piiratud hageja õigusega, kelle nõude tagamiseks kinnisasi arestiti. Seetõttu saaks see abikaasa anda tahteavalduse kinnisasja käsutamiseks üksnes hageja nõusolekul ning keelumärke seadmine ei ole ühe abikaasa suhtes teise abikaasa omandiõiguse ebaproportsionaalne piirang.** Kuigi keelumärkel võib küll olla mõju mittevõlgnikust abikaasa õigusele ühisomandit käsutada, on see piirang ajutine ning võlausaldaja õigustatud huve arvestades mõistlik. Tuleb arvestada, et kui tsiviilhagi rahuldatakse, ei ole võimalik sissenõuet pöörata ühisomandile, vaid ainult võlgniku osale selles ning võlgniku lahusvarale. Võlgniku osa kindlaksmääramiseks tuleb sissenõudjal vajaduse korral esitada ühisvara jagamise hagi (TMS § 14 lg 2, PKS § 33 lg 3). Ühisvara jagamisel mittevõlgnikust abikaasale jäävale osale ei ole võimalik sissenõuet pöörata, st tema omandiõigus säilitatakse täielikult.

Maa- ja halduskohtu pädevuse piiritlemine (3-2-4-1-16)

Riigikohtu erikogu otsuses nr 3-2-4-1-16²⁰ analüüsi, kas kinnipeetavale meditsiinilise abivahendi väljastamisest keeldumise tõttu tekkinud vaidluse lahendamine kuulub maa- või halduskohtu pädevusse. Asjaolude kohaselt esitas kaebaja kaebuse, milles palus tunnistada vangla tegevuse meditsiinilise abivahendi (tugikorseti) väljastamata jätmisel õigusvastaseks ning kohustada vanglat see väljastama. Halduskohus tagastas kaebuse pädevuse puudumise tõttu, põhjendades seda asjaoluga, et tervishoiuteenuse osutamisel tekib vangla ja kinnipeetava vahel eraõiguslik lepinguline suhe ja sellel alusel tekkinud vaidlused lahendatakse maakohtus ning tervishoiuteenuse osutamine vanglas hõlmab ka tervishoiuteenuse osutamiseks vajalike ravimite ja meditsiiniliste abivahendite väljastamise otsustamist.

Erikogu leidis, et iseenesest on õige, et **tervishoiuteenuse osutamisel tekib vangla ja kinnipeetava vahel eraõiguslik lepinguline suhe.** Erinevalt madalamate astmete kohtutest leidis erikogu, et eelkõige on tervishoiuteenuse osutamiseks vanglas nt abivahendi kasutamise vajaduse hindamine ja patsiendi nõustamine, kuid see ei hõlma tervishoiuteenuse osutamiseks vajalike meditsiiniliste abivahendite väljastamise otsustamist. **Abivahendi väljastamise otsustamine vanglas on haldusotsus, seega on asja lahendamise pädevus halduskohtul.**

Riigilõivu osaliselt tasumata jätmise tagajärjed (3-2-1-67-16)

Tsiviilasi nr 3-2-1-67-16²¹ anti lahendamiseks tsiviilkolleegiumi kogu koosseisule, sest asja läbivaatamisel tekkisid põhimõttelised laadi eriarvamused kohtu määratud tähtaja mõjuval põhjusel möödalaskmise õiguslikus tähenduses, sh tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) §

²⁰ RKEK 8. detsembri 2016 määrus tsiivilasjas nr 3-2-4-1-16.

²¹ RKT 30. novembri 2016 määrus tsiivilasjas nr 3-2-1-67-16.

64 lg 1 tõlgendamisel koosmõjus TsMS § 331 lg-ga 1.²² Asjaolude kohaselt esitas menetlusosaline ringkonnakohtule taotluse menetlusabi saamiseks, ringkonnakohus võimaldas menetlusosalisel tasuda riigilõiv osamaksetena kolmes osas, esimene neist määruse jõustumisest 20 päeva jooksul ning tasumisest tuli nimetatud tähtpäevaks ringkonnakohtule teada anda. Ringkonnakohus märkis, et kui menetlusosaline ei tasu riigilõivu esimest osamakset kohtu määratud tähtpäevaks, keeldub kohus apellatsioonkaebust menetlemast. Kuna menetlusosaline ei tasunud esimest osamakset määratud kuupäevaks, keeldus ringkonnakohus apellatsioonkaebust menetlusse võtmast.

Kolleegium leidis, et ringkonnakohtul oli tulenevalt TsMS § 637 lg 1 p-st 3 õigus menetlemisest keeldumiseks ja **seda ei muuda asjaolu, et menetlusabi andmise määruse kohaselt tuli riigilõiv tasuda kolme osamaksena ning esimene osamakse on jäetud tähtaegselt tasumata.** Ringkonnakohus märkis oma määruses, et menetlusosalisel oli õigus esitada tähtaja pikendamise taotlus enne apellatsioonkaebuse menetlusse võtmisest keeldumise otsustamist. Kolleegium märkis lisaks, et **kui apellatsioonkaebuselt tasutava riigilõivu tähtpäevaks maksmata jätmise mõjuvast põhjusest teatatakse pärast apellatsioonkaebuse menetlusse võtmata jätmise määruse tegemist, tuleb TsMS § 8 lg 2 alusel rakendada apellatsioonimenetluse uuendamise regulatsiooni.**

---

²² RKTk 30. augusti 2016 kogu koosseisule andmise määrus tsiviilasjas nr 3-2-1-67-16.